11 ÚJSZÓ 1980. VIII. 3.

AZ ÖSZTÖNZÉST A SZÜLŐFÖLD ADTA

Látogatóban Blaskovics József turkológusnál

A prágai Lenin úti metróállomástól 4—5 percnyi járásra, a hangulatos, hársfák övezte Thákurova utcai lakásán látogattam meg *Blaskovics Józsefet*, a török nyelvek nemzetközi viszonylatban is elismert tudósát. A tágas előszobában magas polcokon nyelvkönyvek, lexikonok, szótárak, hazai és külföldi tudományos művek, folyóiratok tarkasága vonja magára a látogató figyelmét.

— Ez csak kis töredéke könyvtáramnak, csak a legfontosabbak. Többezer kötet, helyszűke miatt, áttekinthető elrendezésben házon kívül egy raktárban tartom — mondja vendéglátóm, majd dolgozószobájába invitál.

Régi ismerősként köszöntöttük egymást. Amikor vagy 18 évvel ezelőtt Prágába költöztem, az elsők közt, igazi földiként, szeretettel és hasznos tanácsokkal fogadott. Mint az akkori Magyar Kultúra nyelvtanfolyamainak vezető előadója, kiváló pedagógiai érzékkel, nagy türelemmel, szép szóval, jóízű humorral, sőt, tánccal és zeneszóval szerettette meg nyelvünket az érdeklődő prágaiak ezreivel. Tanítványait még a csárdás tánclépéseire is megtanította!

E személyes kitérő után hadd mondjam el, hogy Blaskovics József nemrég ünnepelte 70. születésnapját.

IFJÚKORI EMLÉKEK

— A török népekről és nyelvekről először nagyapámtól hallottam. Sokat emlegette, hogy vidékünkön volt. Az isztambuli titkos levéltárban megtaláltam a korabeli, idevonatkozó vagyon- és személyösszeírást. Ezek tanúsítják, hogy akkor pl. Újvárnak 20 184 felnőtt lakosa volt. *A helynév- és személynévkutatás szempontjából valóságos kincsesbánya a falvak, települések és az ott élő családok — vagy 40 ezer név! — névjegyzéke.* Feljegyezték a törökök azt is, mit és mennyit termelnek az egyes helységekben, s hogy egyes terményekre mekkora adót vetnek ki. A helységneveket fonetikusan írták. A vegyes lakosságú ré-

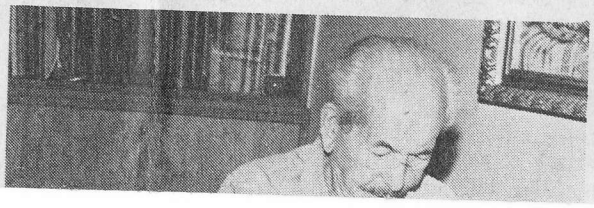

a török—magyar, szláv — török nyelvi kölcsönhatások kérdéseiről sok alkalommal tartott előadást nemzetközi kongresszusokon, külföldi egyetemeken. A turkológia szakemberei jól ismerik őt Moszkvában, Berlinben, Ankarában, Budapesten, Londonban, Amszterdamban egyaránt. *Munkásságának nagy elismerése, hogy a török nyelvtudományi intézet tiszteletbeli levelező tagjává, az isztambuli egyetem pedig állandó vendégprofesszorává választotta.* Érdemeinek elismeréseképpen 1975-ben a prágai török követségen ünnepélyes keretek közt átnyújtják neki a Török Köztársaság díszoklevelét.

A Szlovák Tudományos Akadémia Orientalista Munkaközösségének *„Asian and African Studies"* (Ázsiai és afrikai tanulmányok) című folyóirata legutóbbi számában meleg elismerő szavakkal méltatja a jubiláns Blaskovics József tudományos munkásságát, s teljes egészében közzé teszi a gazdag életmű bibliográfiáját.

MINDEN NEMZETET MEG KELL BECSÜLNI

Széles körűen megalapozott kutatómunkássága során nem kerüli ei figyelmét az 1543-ból, Székesfehérvár török elfoglalásának idejéből származó, egy latinból törökre fordított magyar őstörténeti forrás, amely kibővíti a csodaszarvas monda eddig ismert változatait. A latin nyelvű kódexet I. Szulejmán tolmácsa és íródeákja, *Tardzsüman Mahmud* „Tárih-i Üngürüsz" (A magyarok története) címmel fordította törökre. A régi, nehezen olvasható török írásmóddal írt fordítás került a múlt század hatvanas éveiben Budapestre. 1863-tól azonban a levéltárban feküdt. *Blaskovics József a 60-as években látott hozzá magyarra fordításához, amivel hozzájárult a magyar ősgeszta-vita újab szakmai megvitatásához.*

A prágai tudóst azonban nemcsak a turkológia „berkeiben" ismerik. Sokévi pedagógiai tevékenysége során a Károly Egyetemen, a prágai Magyar Kultúra népszerű nyelvtanfolyamain és a prágai nyelv-

valamikor kunok éltek. A török nyelvcsaládba tartozó kunok emlékét nemcsak szülőfalum, a Vág bal partján fekvő Ímely határában a *Kunígis* nevű dülő, de falumban több családnév is megőrizte. (Pl. Kajan = árvíz; Cseri = katona, harcos; Bijik = nagybajuszú; Szolár = támadó). Édesapám az első világháború alatt négy évig hadifogolyként a türkméneknél és az üzbégeknél dolgozott. Gyermekkoromban nagy érdeklődéssel hallgattam történeteit az ott élő népekről, szokásaikról és nyelvükről. Sok kifejezésre is megtanított. De nagy hatással volt rám a magyar ifjúság kedvenc olvasmánya, Gárdonyi *Egri csillagok* című műve és még sok más, a török hódoltság korához kapcsolódó szépirodalmi alkotás — emlékszik vissza a kezdetekre Blaskovics József.

Komáromi gimnazista korában magánszorgalomból törökül tanul. 1929-ben leérettségizik, majd 1931-ben elvégzi a tanítóképzőt. A csallóközi *Vásárúton* (Trhové Mýto) tanít, majd a galántai polgári iskolába helyezik. *Szegeden* és *Budapesten* elvégzi főiskolai illetve egyetemi tanulmányait. Budapesten *Fekete Lajos* és *Németh Gyula* neves turkológusok tanítványa. *Már egyetemi tanulmányai alatt a 150 évig tartó török uralom idejéből fennmaradt, s a dél-szlovákiai tájakra vonatkozó török nyelvű okiratok tudományos vizsgálata áll érdeklődésének középpontjában.*

A felszabadulás után már Prágában, a Károly Egyetemen találjuk. Itt írt doktori értekezésének tárgya az említett kor okiratainak elemzése. 1950-ben az egyetem turkológiai szemináriumának tagja, s ekkor kap megbízást a magyar szeminárium megalapítására is.

Az ősi Károly Egyetemen közel három évtizedig a török, üzbég és azerbajdzsáni filológia előadója. Tovább folytatja megkezdett munkáját a török hódoltság idejéből fennmaradt okiratok elemzésén. Szűz tudományos terület ez, a felkutatott okiratok sok értékes adatot hoztak felszínre.

VALÓSÁGOS KINCSESBÁNYA

— *A régi történelmi munkák elsősorban a vezető réteg tettejt örökítették meg, azt nemigen kutatták, milyen sorsa volt a dolgozó népnek a török uralom idején.* Amint ismeretes, Érsekújvár és azon a tájon még 780 község, kisebb település — közöttük szülőfalum, Ímely is — 1663-tól 25 éven át török kézen

Munka közben (Ozogány Ernő felvétele)

szeken feljegyezték a falu magyar és szlovák nevét is — úgy, ahogy a helybeliek használták. *Ennek az anyagnak a feldolgozását életem legszebb és legfontosabb szakaszának, eredményének tartom!* — mondja vendéglátóm, majd az egyik szekrényből elővesszi, s megmutatja az összeírások fénymásolatainak hatalmas kötegét.

Megírja a modern török irodalom történetét, amely egyetemi jegyzetként bolgár, orosz és angol fordításban is megjelenik. Török nyelvtana ugyancsak úttörő jellentőségű munka, két kiadásban is megjelent már, s az említett irodalomtörténettel együtt a Károly Egyetem turkológus-hallgatóinak alapvető fontosságú tankönyvévé vált. Egy másik műve — a bratislavai Egyetemi Könyvtár értékes török kéziratait feldolgozó monográfiája ugyancsak nemzetközi visszhangot keltett.

Blaskovics József a XVII. századbeli török nyelv, iskolában szazakat, ezreket vezet be a magyar nyelv titkaiba. Egyetemi tankönyveket ír, magyar nyelvkönyvei sok kiadást érnek meg, s így *az ő közreműködésével* hatványozott, szinte *tömegjellegű méretekben jut el a magyar nyelv és kultúra üzenete az érdeklődők felé.* 1975-ben a magyar nyelv csehszlovákiai népszerűsítéséért a budapesti Kulturális Kapcsolatok Intézete kitüntetésben részesíti.

Szabad idejét nem sajnálva mindig szívesen jár a fiatalok közé. A prágai Ady Endre Diákkörnek kezdettől fogva nagy pártfogója. Megkérdeztem tőle, elsősorban mit tanácsolna, mintegy útravalóul az iskolát befejező ifjúságnak? Íme, a válasz:

— *Azt tanácsolnám nekik, hogy mindig derűlátók legyenek, mindig keressék az élet vidámabb oldalát. Kitartó és becsületes munkára szeretném buzdítani őket. Legyenek hűek hazájukhoz, anyanyelvükhöz, szülőföldjükhöz és hagyományaikhoz.* Ne zárkózzanak magukban, bízzanak az emberben, előlegezzék a bizalmat!

A szülőföldről így vall:

— Turkológiai működésem fő ösztönzője a szülőföld, a szülőföld múltjának egyik kevésbé ismert, de izgalmas szakasza megismerése utáni vágy. *Bárhol is jártam, mindig hazavágytam. Ott, a dél-szlovákiai tájakon, a Vág és a Duna partján, a csallóközi rónákon érzem igazán otthon magam...* Évtizedeken át sok országban jártam, sok népet megismertem. Tapasztaltam, hogy örömükben, bánatukban, munkájukban nincs különbség az emberek és a népek közt. *Meg kell becsülni minden népet, meggyőződésem, hogy az emberek közti megértés, a béke eszméje legyőzhetetlen.*

Jóleső érzéssel emlékezik a Szovjetunióban szerzett tapasztalatairól:

— Leghűségesebb barátaim közé tartoznak a szovjet kollégák. Mindig nyílt szívvel, igaz barátsággal fogadnak. *A szovjet népek internacionalizmusa hatalmas erő — mert a nemzetek közti barátságból, a kölcsönös megbecsülésből fakad* — hangsúlyozza Blaskovics József.

Csengetnek. A postás egy külföldi küldeményt kézbesít. Nagyon messziről, a szovjet—mongol határ közeléből, a türk eredetű lakosságú *Tuvai Szovjet Autonóm Köztársaságból* O. T. Molcsanov turkológus küldte el jókívánságát a jubilánsnak, s tisztelete jeléül legújabb könyvét.

— sm —